

BESCHRIJVING/ ACHTERGRONDINFORMATIE BIJ DE BRONNEN

Bron A

Jan (Jean) Herlein woonde een aantal jaar in de kolonie Suriname (tot 1704). Pas nadat hij alweer jaren in Nederland had gewoond publiceerde hij zijn beschrijving van Suriname. Het boek werd opgedragen aan 'de heeren directeuren van de Geoctroijeerde Societeit van Zuriname' in het bijzonder aan gouverneur Van der Veen.

De kleding van de slaafgemaakten stelt niet veel voor, zo schrijft Herlein. Kleine kinderen lopen naakt rond, maar vanaf vijf jaar is de eigenaar verplicht voor kleding te zorgen. Dan krijgen zij 'een stuk grijs of blauw Osnabrugs of Haarlems Bond' om zich mee te bedekken. Herlein zegt ook iets over seksueel contact tussen Europese mannen en slaafgemaakten. Het gebeurt, zo schrijft hij, wel dat de 'Negerinnen' wat verdienen met het 'venus-spel' van een blanke. Hiervoor kopen zij een mooier stuk stof dat zij 'Paantje' noemen en een 'borst-lap' van gestreept bont waar de borsten in hangen. Maar de meesten lopen met de borsten bloot, zoals op deze afbeelding. Ook kopen zij tabak, pijpen, dram (een soort rum) en koralen. Slaven verkopen ook spullen (zoals sieraden) onder elkaar.

Bron B

Bij de afschaffing van de slavernij in 1863 bepaalde de Nederlandse regering dat de voormalige slaafgemaakten nog tien jaar lang verplicht loonarbeid moesten verrichten. Zij bleven dus voor een groot deel hetzelfde werk doen, maar kregen nu een arbeidsloon. Pas in 1873 waren ze vrij om te gaan en staan waar ze wilden.

De plantage-eigenaren kregen van de staat driehonderd gulden per slaafgemaakte ter compensatie van hun verloren eigendom. Dat kon in het geval van de grootste plantages oplopen tot honderdduizenden guldens. Sommige slavenhouders maakten vlak voor de afschaffing extra jacht op Marrons (gevluchte slaafgemaakten) om zoveel mogelijk compensatiegeld op te kunnen strijken.

Bron C

Plantagehouder en dichter Paul François Roos (1751–1805) leefde van 1769 tot zijn dood in Suriname. Hij schreef gedichten waarin hij beschreef hoe ontspannen de leef- en werksfeer was op de plantages. Zo beschreef hij dat er geen sprake was van rebellie onder de slaven of Marronage (weglopen), dankzij de goede, hoewel strenge, plantagemeester.

Roos kreeg geen kinderen met zijn vrouw, maar wel met een slaafgemaakte. Roos bepaalde testamentair dat na zijn dood zestien slaafgemaakten de vrijheid moesten krijgen en dat velen een flinke geldsom kregen.

Bron D

Kwitantie van de verkoop van een slaafgemaakte, gedateerd 11 augustus 1857 te Paramaribo. De kwitantie is met zwarte inkt op gezegeld wit papier geschreven en is voor Mw. J.C. Weiman, geboren Harquard. Op de kwitantie staat een bedrag van 125 gulden dat zij betaalde voor een slaafgemaakt meisje, Mimie, geboren in 1851, voor wie zij zo de vrijheid kocht. Zij was de dochter van Wieselina van plantage de Dageraad en Dankbaarheid.

Bron E

Slaafgemaakten die wegliepen en weer gepakt werden, konden rekenen op zware straffen, zoals zweepslagen, de Spaanse bok (een heftige afranseling) of dwangarbeid met of zonder kromboei. De kromboei verbond nek en enkels met elkaar, waardoor de slaafgemaakte een kromme rug kreeg. Hij moest de kromboei dag en nacht voor twee weken tot een maand aandoen en het veld in om arbeid te verrichten.

Slaafgemaakten die wegliepen en weer gepakt werden kregen niet snel de doodstraf. Dit gold als kapitaalvernietiging. Bij meerdere pogingen weg te lopen, werd een slaafgemaakte eerder verminkt door een voet af te hakken of een pees door te snijden, zodat hij niet meer weg kon lopen, maar nog wel aangepast werk kon doen.

Bron F

Titel:	Plantagie Leeeverpoel Geleegen Rievier Cottica linksop vaarende
Maker:	anoniem
Datum:	ca. 1700 – ca. 1800
Fysieke kenmerken:	pen in grijs, penseel in kleuren in waterverf, potlood
Afmetingen:	h 430 mm × b 633 mm

Er is niet meer bekend over deze bron, maar het perspectief is interessant.
Er lag bijv. geen heuvel naast Leeeverpoel.

Bron G

Slaafgemaakten kregen nadat ze verkocht waren het brandmerk van de plantage waartoe ze behoorden. Dit was echter niet de eerste keer, bij de verkoop in Afrika waren ze al gebrandmerkt met de initialen van het slavenchip.

Bron H

Dirk Valkenburg was naar Suriname gestuurd door Jonas Witsen, eigenaar van de plantage Palmeneribo, om zijn bezittingen in beeld te brengen. Voor zover bekend is dit het vroegste groepsportret van slaafgemaakten in Suriname.

Op hun schaarse vrije dagen voerden zij vaak een *du* op, een rituele dans onder begeleiding van muziek. Ook werden er zelfgeschreven spotliederen gezongen. Vaak gingen deze over de blanken. Aan de rituele snedes op buik en onderarm van de vrouw rechts, met rode opgeknoopte doek op het hoofd, is te zien dat zij in Afrika is geboren. Kort nadat dit schilderij was vervaardigd, vond er een opstand plaats en ontsnapte een groep slaafgemaakten.

Bron I

Walter Robert baron Van Hoëvell is een liberaal Kamerlid en brengt zijn boek uit als er in de Tweede Kamer over de afschaffing van de slavernij wordt gediscussieerd.

Hoewel de baron zelf nooit in Suriname is geweest, schrijft hij in zijn boek toch uitvoerig over de behandeling van slaafgemaakten in Suriname en de erbarmelijke omstandigheden waarin zij leven. Hij baseert zich op verslagen van de minister van Koloniën en op bronnen die anoniem moeten blijven, omdat zijn informanten zich anders 'aan talloze onaangenaamheden' zouden blootstellen van de zijde van tegenstanders van de slavenemancipatie.

Van Hoëvell vindt dat slavernij niet thuishoort in een land dat zegt christelijk te zijn. Slavernij noemt hij een 'nationale zonde'. Hij schrijft dat hij met slaafgemaakten te doen heeft, maar niet alle slaafgemaakten zijn voor hem gelijk. Hoe meer blank bloed een slaafgemaakte heeft, hoe meer medelijden hij voor hem voelt. En een christelijke slaafgemaakte van gemengd bloed vindt hij het meest betreurenswaardig.

Bron J

John Gabriel Stedman (1744–1797) beschreef de achttiende-eeuwse plantagesamenleving in Suriname. Stedman was een zoon van een Schotse militair en een Nederlandse moeder. In zijn verslag beschrijft hij de strijd tegen de in opstand gekomen Marrons (weggelopen slaafgemaakten) van 1772 tot 1777. Gedurende zijn verblijf hield hij nauwkeurig een dagboek bij.

Hoewel Stedman tijdens een binnenlandse oorlog tegen Marrons in de kolonie verbleef, weten wij dankzij zijn boek veel over het alledaagse leven in Suriname toen. We leren over de manier waarop de kolonisten met elkaar omgingen en hoe slaafgemaakten behandeld werden.

Het boek sloeg in Europa in als een bom. Niet eerder werd door een ooggetuige op zo'n levendige en soms schokkende wijze het leven in Suriname beschreven. Het boek bevatte ook tachtig prenten naar schetsen die Stedman in Suriname had gemaakt.

Stedman zelf was geen tegenstander van slavernij, maar vond wel dat slaafgemaakten goed behandeld moesten worden. De meest schokkende afbeeldingen en beschrijvingen in het boek waren dan vooral ook voorbeelden van 'hoe het niet moest'.